Г. М. Саланкова,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры першай катэгоры

Гістарычная гульня «Вандроўка па родным краі»

Пазакласнае мерапрыемства з вучнямі 5 класа да Дня беларускага пісьменства і друку

Мэты:

✓засяродзіць увагу вучняў на гістарычным лёсе Беларусі, абудзіць у іх цікавасць да мінулага краіны і нацыянальнай спадчыны,

✓ фарміраваць паважлівыя адносіны да сваёй Айчыны, выхоўваць пачуццё любові да зямлі бацькоў, беларускага краю.

Ход мерапрыемства

На фоне музыкі «Мой родны кут» І. Лучанка вучань чытае верш С. Законнікава «Зямля мая...»

Зямля мая,
ты для мяне - як дзіва,
Як першы дотык любае рукі,
Як у спякоту млосную ільдзінка,
Як на кашулі белай васількі.
Мне б толькі быць з табой - ну, хоць бы верасам,
Расінкай,
што пад промнямі дрыжыць.
Ты пражывеш і без мяне, я ведаю,
А мне ніколі без цябе не жыць.

Настаўнік. Добры дзень, паважаныя сябры! Я рада вітаць вас сёння ў гэтай зале! Запрашаю вас да размовы пра нашу Радзіму – цудоўную,

сінявокую Беларусь. Сёння мы з вамі здзейснім цікавае падарожжа па нашай цудоўнай краіне. На дошцы вы бачыце карту Рэспублікі. Кожная вобласць – гэта своеасаблівы прыпынак, на якім мы засяродзім увагу. З дапамогай прыпынкаў мы накіруемся ў падарожжа па нашай Беларусі, успомнім яе гісторыю, традыцыі і звычаі, песні . А для гледачоў нашых – гэта добры шанец папоўніць скарбонку ведаў. Запрашаю на сцэну ўдзельнікаў каманд.

Прыпынак першы: «Гістарычны»

Пытанні:

1. Дзе, калі і кім была надрукавана першая кніга на беларускай мове? Як яна называлася? *(6 жніўня 1517 г. у Празе Ф. Скарына выдаў першую кнігу на беларускай мове. Гэта быў пераклад кнігі Біблії «Псалтыр».)*

2. Што такое батлейка? *(Батлейка – лялечны тэатр, вядомы на Беларусі з XVI ст. Для паказу батлеечных спектакляў выкарыстоўвалася невялікая скрынка ў выглядзе хаткі ці царквы, падзеленая на ярусы.)*

3. Якую кветку М. Багдановіч лічыць сімвалам Бацькаўшчыны? *(Васілёк)*

4. Колькі гадоў нашаму гораду? (863)

5. Што дало падставы У. Караткевічу назваць нашу Беларусь «зямлёй пад белымі крыламі»? *(На Беларусі шмат буслоў.)*

Прыпынак другі: «Лясны»

Пытанні:

1.Якія дрэвы растуць у лясах Беларусі?

2. Якія жывёлы водзяцца ў лясах Беларусі?

3. Як правільна назваць маладую істоту, якая нарадзілася ў зубра, каровы, авечкі? *(Зубраня, ягня, цяля.)*

4. Перакладаем з рускай мовы словы: брусника, черника, клюква, малина. *(Брусніцы, чарніцы, журавіны, маліны.)*

Гульня з гледачамі

Настаўнік. Крок за крокам мы і дабраліся да возера загадак. Скажыце, калі ласка, ці ведаеце вы, якія расліны і якіх жывёл можна сустрэць у нашым родным краі? Вашы веды мы зараз праверым. Па чарзе я буду загадваць загадкі, хто ведае правільны адказ - падымаем рукі.Гатовы? Жадаю ўсім поспехаў.

Загадкі

1. Ён па лесе скок ды скок,
Косіць вокам з боку ў бок.
У дупле вавёрка – шчоўк,
А яму здаецца – воўк. *(Заяц)*

2. У ваду нырае смела,
Хатку ён будуе ўмела,
Пад вадой і на вадзе
Будаўніцтва ён вядзе.
(Бабёр)

3. Бы ў кошачкі галоўка,
А ў лапах сілу мае.
Па дрэвах лазіць
лоўка Драпежніца
лясная.
Ды хто яе не знае? *(Рысь)*

4. Ён прысмакаў з'еў нямала,
А калі харчоў не стала,
Лапу смокчучы, заснуў,
Ледзьве не праспаў вясну. *(Мядзведзь)*

5. Ён суровы і вялікі,

Вечна злосны, вечна дзікі,

Цяжка верыць, што з радні

6. З зерня хлеб духмяны будзе,

Раз укусіш – не забудзеш.

Яно, ну што там гаварыць,

Утварылася са слова «жыць». *(Жыта)*

Прыпынак трэці: «Літаратурны»

Пытанні:

1. Назавіце трох вядомых класікаў беларускай літаратуры. *(Я. Купала, Я. Колас, М. Багдановіч).*

2. Назавіце беларускія народныя казкі.

3. Хто з паэтаў сказаў:

> «Мой родны кут, як ты мне мілы!
> Забыць цябе не маю сілы!
> Не раз, утомлены дарогай,
> Жыццём вясны мае убогай,
> К табе я ў думках залятаю І
> там душою спачываю».

(Якуб Колас).

4. Мастацкае азначэнне, якое вобразна характарызуе з'яву, прадмет, чалавека. *(Эпітэт.)*

5. Што такое псалом? *(Псалом - песня рэлігійнага зместу.)*

Прыпынак чацвёрты : «Цікавыя загадкі»

1. Хто гаворыць на ўсіх мовах? *(Язык)*

2. Які год цягнецца адзін дзень? *(Новы год)*

3. Сядзяць у крузе чатыры кошкі, супраць кожнай кошкі па тры. Колькі было разам? *(Чатыры)*

4. Стаяла хата, а ў хаце было сем акенцаў, а на кожным акенцы сядзела сем кошак, а ў кожнай кошкі было па сем кацянят. Увайшоў і я ў хату, і маіх

было дзве нагі. Колькі ўсіх было ног? *(Дзве нагі, бо ў катоў лапы.)*

Гульня з гледачамі

<u>Умова</u>: вам па чарзе будуць задавацца пытанні, але перш чым адказаць, неабходна добра падумаць, бо пытанні з сакрэтам. Гатовыя? Тады пачынаем.

<u>Віктарына</u>

1. Якія словы маюць сто зычных? *(Стог, стол, столь, стоп, стос.)*
2. Што знаходзіцца сярод ракі СОЖ? *(Літара О)*
3. З чаго пачынаецца і чым заканчваецца Нёман? *(Літарай Н)*
4. Што гэта такое: ёсць у азёрах і рэках, а ў акіянах няма; ёсць у дрэвах і травах, а ў кветках няма? *(Літара Р)*
5. Якую сельскагаспадарчую прыладу можна знайсці на галаве? *(Касу)*
6. Якую частку слова заўсёды знойдзеш у зямлі? *(Корань)*
7. Чым канчаюцца лета і зіма? *(Літарай А)*
8. Які часопіс у лесе знойдзеш? *(Бярозка)*
9. Што вы чуеце ў пачатку ўрока? *(У нескладовае)*

Прыпынак пяты: «Востры на язык»

<u>Пытанні:</u>

1. Пра каго гавораць, што ён вады не замуціць? *(Пра спакойнага, шчырага, рахманага чалавека.)*

2. Закончыць прыказку:

Хто дбае,... *(той і мае).*

Здароўе даражэй... *(за грошы).*

Хто за Радзіму гарой, ... *(той сапраўдны герой).*

Ранняя птушка зерне клюе, а... *(позняя вочкі трэ).*

Пра каго кажуць: «Хто дбае, той і мае»? *(Пра руплівага, працавітага чалавека.)*

Прыпынак шосты: «Традыцыі і звычаі»

Пытанні:

1. Якія святы адзначаюць на Беларусі?

2. Якія нацыянальныя стравы вы ведаеце?

. Якое народнае свята стала асновай псеўданіма пісьменніка? *(Купалле,* Янка Купала)

Настаўнік. Вось і закончылася наша гульня. Пакуль журы падводзіць вынікі, мы з вамі яшчэ зазірнем у музей кнігі, які знаходзіцца ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Чаму менавіта ў гэты музей? Таму што гэты тыдзень прысвечаны Дню беларускай пісьменнасці, а свята ў гэтым годзе адбудзецца ў горадзе Полацку, што знаходзіцца ў Віцебскай вобласці. Увага на экран.

Спадзяюся, што вам мерапрыемства спадабалася, вы ўспомнілі, а можа, і даведаліся нешта новае пра нашу Беларусь. Я жадаю, каб усе былі шчаслівыя, любілі і аберагалі нашу краіну.

Да пабачэння! Дзякуй за ўдзел.

Я радасць сваю не стрымаю -
І песня ўзлятае сама:
Мне лепей ад роднага краю
Нічога на свеце няма.

Алесь Бачыла